

Załącznik nr 1

Uzasadnienie Uchwały Komisji Habilitacyjnej w sprawie wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk biologicznych, w dyscyplinie biologia
dr Urszuli Walczak

1. Sylwetka naukowa habilitanta

Habilitantka zdobyła wyższe wykształcenie na Wydziale Biologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (kierunek Biologia) w latach 1991–1996. Pracę magisterską pt. „Motyle dzienne (Rhopalocera) okolic Ostrowa Wielkopolskiego” wykonała pod kierownictwem prof. dr. hab. Edwarda Baraniaka z Wydziału Biologii UAM. Studia ukończyła w roku 1996 otrzymując stopień magistra.

Pracę doktorską pt. „Motyle minujące (Lepidoptera) Obszaru Chronionego Krajobrazu „Biedrusko” koło Poznania”, wykonaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Zofii Michalskiej z Wydziału Biologii UAM) obroniła w 2001 r. na Wydziale Biologii UAM.

Od grudnia 2001 do listopada 2017 roku pracowała na stanowisku adiunkta, a następnie (od grudnia 2017 do teraz) jako starszy wykładowca.

2. Ocena osiągnięcia naukowego przedstawionego w postaci cyklu publikacji

Jako osiągnięcie naukowe dr Urszula Walczak przedstawiła cykl pięciu artykułów pod wspólnym tytułem „Inwazyjne gatunki motyli minujących w zieleni miejskiej” opublikowanych w latach 2004 – 2018 w czasopismach z listy JCR o współczynniku IF (w roku publikacji) od ok. 0,31 do 1,28, o łącznym IF równym 3,752 (błędnie podanym przez habilitantkę w Autoreferacie jako 4.081) i sumie punktów MNiSW równej 135. Prace te opublikowane były we współpracy z kilkoma specjalistami. W dwóch artykułach habilitantka jest pierwszym autorem, a w trzech drugim (spośród trzech do sześciu współautorów), ale w każdym jest autorem korespondencyjnym. Deklarowany udział procentowy habilitantki w dwóch pierwszych pracach (wg numeracji w „osiągnięciu”) wynosił 50%, a w następnych 30%, 75% i 80%. Do publikacji załączono deklarację dr Walczak oraz oświadczenia współautorów prac, potwierdzające znaczącą rolę kandydatki w planowaniu badań, ich przeprowadzeniu, analizie i interpretacji wyników oraz w przygotowaniu manuskryptów. Jednak tylko w dwóch ostatnich habilitantka miała wyraźnie wiodącą rolę jako osoba samodzielnie odpowiedzialna za opracowanie koncepcji badań. W każdej z trzech pierwszych prac udział równie znaczący co habilitantka, obejmujący także współautorstwo koncepcji badań i udział w interpretacji wyników oraz przygotowaniu manuskryptu, deklaruje od jednego do czterech innych współautorów.

Na główne osiągnięcia naukowe cyklu publikacji składa się: 1/ wykazanie, że jesienne grabienie liści jest skuteczną metodą walki ze szrotówkiem (*Cameraria ohridella*) w izolowanych populacjach drzew, 2/ wykazanie, że stopień porażenia liści kasztanowca przez *C. ohridella* jest większy w małych miastach w porównaniu z miastami dużymi, 3/ wykazanie pozytywnego, długotrwałego wpływu iniekcji pestycydu do pnia na przyrost jego grubości oraz negatywnego wpływu takich zabiegów na stopień zasiedlenia drzewa przez pasożyta (*C. ohridella*), 4/ wykazaniu, że *C. ohridella* posiada znaczne zdolności adaptacyjne pozwalające mu na zasiedlanie nowych gatunków żywicielskich drzew, 5/ wykazaniu nowych, nieznanych wcześniej, roślin żywicielskich dla *Phyllonorycter leucographella*.

Dwóch recenzentów pozytywnie oceniło osiągnięcie. **Prof. dr hab. Wojciech Grodzki**, stwierdził: „...zaprezentowany zestaw publikacji stanowi spójny cykl prac, odpowiadający sformułowanemu tytułowi osiągnięcia naukowego, zrealizowany przy znaczącym udziale Habilitantki. Powyższe względy upoważniają mnie do wyrażenia opinii, że może on być uznany za osiągnięcie naukowe...”. **Dr hab. Wojciech Magowski** stwierdził, że składające się na osiągnięcie prace „są też dobrze napisane i zilustrowane. Zarówno sama koncepcja przedstawionych badań jak i metodyka pod względem technicznym nie budzi zastrzeżeń.” Podkreśla też, że „...ich wspólnym rysem jest silnie wyrażony aspekt praktyczno- aplikacyjny, pokazujący, że habilitantka rozumie konieczność wiązania badań naukowych z oczekiwaniami społecznymi. Jest to niemożliwa do przecenienia zaleta osiągnięcia naukowego (i dorobku) rozważanej kandydatury”. Recenzenci wskazali też jednak szereg słabszych stron osiągnięcia. Obaj zwrócili uwagę na zaburzenie spójności cyklu spowodowane włączeniem do niego publikacji numer 5, dotyczącej innego gatunku pasożyta. Ponadto, recenzent **prof. dr hab. Wojciech Grodzki** zauważył, iż „...trudno jednoznacznie dostrzec Jej [habilitantki] wiodącą rolę w sformułowaniu koncepcji (...) oraz przeprowadzeniu badań zaprezentowanych w tym cyklu”.

Odminną opinię przedstawił trzeci z recenzentów, **dr hab. Adam Tofilski**. Recenzent zaznaczył, że jego zdaniem zarówno wartość wskaźników naukowych publikacji składających się na osiągnięcie jak i wartość naukowa wyników przedstawionych w tych publikacjach spełniają warunki stawiane w procesie habilitacyjnym. Oceniał jednak negatywnie całe osiągnięcie, ze względu na wnioski końcowe trzeciej z publikacji (Jagiello i inni 2018), w których autorzy rekomendują iniekcje pni kasztanowców pestycydem (imidaklopydem) jako metodę zwalczania szrotówka. Recenzent nie kwestionuje poprawności wyników badań wskazujących na skuteczność tego zabiegu, a nawet zaznacza, że wyniki te uważa za ciekawe, ale wskazuje, że niezależnie od pozytywnych wyników rekomendacja taka jest niedopuszczalna. Zdaniem recenzenta, autorzy nie rozważyli adekwatnie ani faktycznej potrzeby stosowania takich zabiegów, ani, przede wszystkim, negatywnych skutków takiego zabiegu dla innych owadów, a w szczególności zapylaczy. Recenzent podkreśla, że sami autorzy wykazali iż, inaczej niż w typowym zastosowaniu powierzchniowym, po takim zabiegu aktywny pestycyd jest uwalniany do środowiska przez przynajmniej 10 lat. Co więcej, autorzy ignorują fakt, że zalecają stosownie pestycydu podlegającego w Unii Europejskiej surowym ograniczeniom, nie pozwalającym na stosowanie go w otwartych przestrzeniach. Choć w konkluzjach tej pracy znalazło się też zdanie mówiące, iż „*On the other hand, when we consider other organisms that are sensitive to the applied chemicals, e.g. honey bees, this method raises anxieties*”, zdaniem recenzenta samo zastrzeżenie, że „metoda ta budzi niepokój”, nie jest adekwatne do skali zagrożenia. W czasie dyskusji recenzent zwrócił uwagę, że społeczny „niepokój budzi” także szereg zjawisk czy działań, w przypadku których nie ma mocnych (albo żadnych) podstaw naukowych do takich obaw, podczas gdy negatywne skutki imidaklopydu są bezdyskusyjne i na tyle poważne, że stały się niedawno przesłanką do jeszcze ostrzejszego ograniczenia jego stosowania. Recenzent podsumowuje, że w tym kontekście „...zalecania jakie [habilitantka] proponuje są moim zdaniem szkodliwe dla społeczeństw i środowiska naturalnego”.

Kwestia podniesiona przez **dr. hab. Tofilskiego** była przedmiotem wnikliwej debaty, w której wypowiedzieli się wszyscy członkowie komisji. Wszyscy zgodzili się z zasadnością krytyki przedstawionej przez tego recenzenta, ale nie podzielili opinii, że ta jedna kwestia powinna stać się powodem odrzucenia całego osiągnięcia naukowego. W szczególności, **dr hab. Adrian Surmacki** zauważył, że „celem badań było określenie wpływu iniekcji pestycydem na parametry drzewa i atakującego go ‘szkodnika’, i cel ten został osiągnięty. Wpływ zabiegów ochronnych na pszczoły czy

zdrowie dzieci bawiących się kasztanami był poza zakresem prowadzonych prac i dlatego nie został poruszany w artykule (lub tylko pobieżnie).” Prof. dr hab. Paweł Koteja uznał tę argumentację za zasadną, zwracając też uwagę, że ani cele deklarowane we Wstępie, ani tekst Dyskusji nie wskazują by sformułowanie rekomendacji dotyczących takiego stosowania pestycydu stanowiło zasadniczy cel pracy. Rekomendacja taka nie pojawia się też w Abstrakcie. Przedstawiona jest w konkluzjach tylko jednym zdaniem, któremu towarzyszy jedno (choć enigmatyczne) zdanie przedstawiające zastrzeżenie dotyczące negatywnych skutków. Podobne opinie wyrazili też inni członkowie komisji. Dr hab. Tofilski przyjął tę argumentację za przynajmniej częściowo zasadną i uznał, że jego jednoznacznie negatywna opinia przedstawiona w recenzji mogła być zbyt surowa.

Podsumowując, większość komisji uznała, że mimo zasadności krytyki dotyczącej konkluzji zawartej w jednej z publikacji, przedstawione osiągnięcie spełnia wymagania określone w ustawie.

3. Ocena całego dorobku naukowego

Badania naukowe dr Walczak dotyczyły zagadnień związanych z faunistyką i taksonomią motyli oraz ekologią w kontekście interakcji roślinożerca-roślina. Na ogólny dorobek naukowy habilitantki składa się 16 artykułów (łącznie z pięcioma pracami stanowiącymi osiągnięcie naukowe) opublikowanych w czasopiśmie z listy JCR o współczynniku IF od 0,3 do 1,8 (suma IF=14,8). Wszystkie te prace zostały opublikowane po uzyskaniu stopnia doktora i rozpoczęciu pracy na etacie adiunkta w roku 2001, a więc w okresie 17 lat. Zauważyć jednak trzeba, że trzy pierwsze z tych publikacji ukazały się w latach 2004, 2005 i 2010 (i zostały włączone do osiągnięcia habilitacyjnego), a wszystkie następne w latach 2014-2018 (w tym dwie składające się na osiągnięcie). Sumaryczna liczba cytowań wszystkich prac wg Web of Science wynosiła 21 (18 bez autocytowań), a indeks Hirscha wynosił 2 (zgodnie z treścią wniosku, co potwierdzili recenzenci). Dorobek publikacyjny habilitantki obejmuje też 24 artykuły w recenzowanych czasopiśmie znajdujących się w części B wykazu MNiSW (z czego 21 w języku polskim, a tylko 5 w języku angielskim) i 5 innych publikacji (wszystkie w języku polskim), z których około połowa ukazała się po uzyskaniu stopnia doktora. Sumaryczna liczba punktów MNiSW całości dorobku publikacyjnego dr Walczak wynosi 478. Ponadto, habilitantka wygłosiła jeden referat na konferencji międzynarodowej (w roku 2005) i 8 na konferencjach krajowych oraz przedstawiła 16 posterów (z czego 7 na konferencjach o zasięgu międzynarodowym).

Zarówno recenzenci jak i członkowie komisji uznali, że choć dorobek publikacyjny spełnia w sensie ilościowym minimalne wymagania stawiane habilitantom, to dorobek ten jest wynikiem aż 22 lat kariery naukowej, z czego 17 lat to okres po uzyskaniu doktoratu i etatu adiunkta. Co więcej, jak zauważył **dr hab. Magowski**, „*Blisko 2/3 okresu tej aktywności wypełnione jest głównie badaniami przyczynkarskimi o dość ograniczonym oddziaływaniu*”.

Członkowie komisji nie byli jednak zgodni w opinii, czy wartość tego dorobku upoważnia do ubiegania się o habilitację. Część spośród członków komisji uznała, że choć dorobek jest skromny, to spełnia te wymagania. Osoby te podkreślały, że zarówno charakter czasopism, w których dr Walczak publikowała, jak i mała cytowalność tych artykułów, wynikają ze specyfiki dziedziny, którą habilitantka się zajmuje. Zwracały też uwagę na widoczną w ostatnich kilku latach obiecującą zmianę zarówno profilu badań jak i strategii publikowania. Zdaniem **prof. Grodzkiego** „*Oceniając dorobek na podstawie powyższych danych liczbowych należy stwierdzić, że jest on przeciętny*”, ale „*Są to publikacje wartościowe, choć przypisane im oceny punktowe są zwykle niskie...*”. **Dr hab. Magowski** zauważył, że: „*Mimo że głównym przedmiotem zainteresowań naukowych habilitantki były i są*

motyle minujące, to jednak można w nim wyróżnić dwa kierunki (i w pewnym stopniu okresy): faunistyka i taksonomia tej grupy owadów, oraz jej ekologia w kontekście biologii interakcji roślinożerca-roślina. O ile pierwszy kierunek wyraźnie dominował we wcześniejszych etapach rozwoju naukowego dr Walczak, to jednak drugi z nich, późniejszy, okazał się bardziej owocny pod względem jakości, i (moim zdaniem) bardziej interesujący poznawczo.”. Podobnie, dr hab. Bożena Sikora stwierdziła: „Pierwsza część aktywności naukowej Habilitantki to rzeczywiście tylko prace faunistyczne, taksonomiczne, generalnie od zawsze niedoceniane i słabo punktowane. Nie oznacza to, moim zdaniem, że są bezwartościowe. Wnoszą znaczącą wiedzę na temat bioróżnorodności motyli. (...) Niewątpliwie wartością dominującą dorobku jest jego druga część - ekologiczna, skupiona na działaniu ograniczającym liczebność szkodników - mimo poważnych zastrzeżeń co do oceny merytorycznej jednej z prac (...). "Transformacja" naukowa Habilitantki trwała co prawda długo, ale ostatecznie wskazuje na obranie prawidłowego kierunku, co uwidaczniają wzrastające w ostatnich latach wskaźniki.” W opinii dr. hab. Surmackiego „...dorobek habilitantki jest skromny (zarówno pod względem jakościowym jak i ilościowym). Wynika to głównie z dominującej tematyki badań (faunistyka, taksonomia), która utrudnia generalnie publikowanie wyników w dobrych czasopismach. Według mojej opinii, dorobek dr Walczak z trudem, ale spełnia kryteria do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego”.

Odmienną opinię wyrazili pozostali członkowie komisji. Dr hab. Tofilski stwierdził: „Zarówno liczbę cytowań jak i indeks Hirscha uważam za niskie. Jedyne pozytywne wskaźnikiem jeśli chodzi o liczbę cytowań jest ich znaczący wzrost w ostatnich dwóch latach”. Zwrócił też uwagę, że „Tylko w sześciu publikacjach cytujących dorobek Habilitantki autorzy korespondencyjni nie pochodzili z Polski. Dodatkowo dwie z tych sześciu publikacji pochodzi z krajów ościennych: Słowacji i Czech. Wskazuje to, że prace Habilitantki zostały dostrzeżone jedynie lokalnie”. Prof. dr hab. K. Wioletta Tomaszewska, sama będąca specjalistą zajmującym się taksonomią owadów, podważyła zasadność usprawiedliwiania niskich wskaźników publikacyjnych „specyfiką dziedziny” i stwierdziła, że „Nawet uwzględniając uprawianą przez Habilitantkę dyscyplinę, wskaźniki bibliometryczne są niskie. Wskazują one na słaby odbiór wyników badań Habilitantki przez międzynarodową społeczność specjalistów tej tematyki.” Podobną opinię przedstawił prof. Koteja, który zauważył, że aż 10 ze wszystkich 21 cytowań pochodzi z jednej publikacji z roku 2004, wchodzącej w skład osiągnięcia habilitacyjnego. Tak więc cały pozostały dorobek publikacyjny habilitantki jest praktycznie niedostrzegany w obiegu międzynarodowym. Trudno zatem bronić tezy o jego wysokiej wartości naukowej. Zwrócił też uwagę na fakt, że o ile publikacje faunistyczno-taksonomiczne na ogół faktycznie mają niskie wskaźniki cytowań, to drugi z obszarów badań habilitantki, dotyczący interakcji roślinożerców z roślinami, jest przedmiotem cieszącym się ogromnym zainteresowaniem, a publikacje dotyczące tej kwestii ukazują się w nawet najbardziej prestiżowych czasopismach interdyscyplinarnych. W tym kontekście rażąco jest brak w dorobku dr Walczak choćby jednej publikacji w wiodącym czasopiśmie o profilu ekologicznym.

Prof. Koteja zwrócił też uwagę na fakt, że w całej swojej karierze habilitantka przedstawiła tylko jeden referat na konferencji o międzynarodowym zasięgu, co również świadczy o tym, iż jej badania nie cieszą się dużym zainteresowaniem specjalistów z jej własnej dziedziny. Co więcej, wystąpienie to miało miejsce w roku 2005, co podważa wyrażone przez kilku członków komisji przekonanie o pozytywnej transformacji kariery naukowej habilitantki w ostatnich latach.

Wszyscy członkowie komisji zgodzili się, że zdecydowanie słabym aspektem dorobku habilitantki jest brak sukcesów w zdobywaniu grantów w otwartych konkursach i brak doświadczenia w kierowaniu

własnymi projektami badawczymi finansowanymi ze źródeł zewnętrznych. Wykaz dorobku wskazuje, że nie kierowała też żadnymi projektami finansowanymi ze źródeł lokalnych. Habilitantka brała tylko udział jako wykonawca w jednym projekcie finansowanym z grantu NCN. Prof. Koteja wyraził opinię, że, niezależnie od innych aspektów dorobku, brak sukcesów w zdobywaniu grantów i całkowity brak doświadczenia w kierowaniu choćby lokalnymi projektami, mógłby być potraktowany jako dyskwalifikujący kandydata do habilitacji.

Podsumowując, recenzenci i członkowie komisji zgodnie ocenili dorobek naukowy dr Walczak jako skromny ilościowo i jakościowo, ale pozostali przy rozbieżnych opiniach w sprawie spełnienia wymagań stawianych kandydatom ubiegającym się o stopień doktora habilitowanego.

4. Ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego, organizacyjnego i współpracy międzynarodowej

Dr Walczak prowadziła liczne zajęcia dydaktyczne dla studentów kierunków Biologia (studia stacjonarne i niestacjonarne), Bioinformatyka, Biotechnologia i Ochrona Środowiska (studia stacjonarne i niestacjonarne). Zajęcia te obejmują w większości ćwiczenia, zajęcia terenowe i konwersatoria towarzyszące podstawowym kursom, których treści nauczania obejmują ogólną wiedzę akademicką (np. „Zoologia systematyczna”, „Parazytologia”, „Ekologia”) i przedmiotom o charakterze praktycznym (np. „Entomologia stosowana”). Prowadziła też dwa kursy monograficzne opracowane w oparciu o autorskie programy: „Motyle (Lepidoptera) – biologia, różnorodność i znaczenie” (w ciągu trzech lat akademickich) i „Historia sztuki ogrodowej” (w roku akademickim 2009/2010). Była promotorem dwóch i opiekunem czterech prac magisterskich oraz promotorem trzech prac licencjackich. Ponadto, pełniła funkcję opiekuna czterech osób odbywających praktyki zawodowe na Wydziale Biologii UAM oraz jednej odbywającej kilkudniowy staż naukowy w Zakładzie Zoologii Systematycznej UAM. Słabszym aspektem dorobku dydaktycznego jest brak doświadczenia w pełnieniu funkcji promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim, a także brak w dorobku publikacji dydaktycznych (skryptów czy rozdziałów w podręcznikach).

Habilitantka aktywnie uczestniczy w popularyzacji nauki, poprzez udział w ogólnopolskich i lokalnych wydarzeniach adresowanych do uczącej się młodzieży, takich jak „Noc Naukowców”, „Noc Biologów” i „Poznański Festiwal Nauki i Sztuki”. Nie ma jednak w dorobku publikacji popularno-naukowych.

Dr Walczak była zapraszana do wykonania recenzji przez dwa czasopisma z bazy JCR (Annales de la Société Entomologique de France i European Journal of Entomology). Habilitantka była też członkiem komitetu organizacyjnego konferencji XIIth European Congress of Lepidopterology (2000, Białowieża Polska), a także jest (lub była) członkiem trzech towarzystw naukowych (Polskie Towarzystwo Entomologiczne, Polskie Towarzystwo Parazytologiczne, Societas Europaea Lepidopterologica). Wykonała dwie ekspertyzy faunistyczne. Świadczy to o umiejętności angażowania się nie tylko w działalność naukową, ale również w praktyczne działania dr Walczak.

Słabym aspektem dorobku habilitantki jest brak stażu w zagranicznym ośrodku o międzynarodowej renomie i nikły zakres współpracy międzynarodowej. Tylko w dwóch jej publikacjach pojawiają się zagraniczni współautorzy. Habilitantka nie ma też poważnego doświadczenia stażowego w innych ośrodkach krajowych. W wykazie dorobku, Dr Walczak przedstawia jedynie krótki staż (5 dni) na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu (przed doktoratem, w roku 1998).

Podsumowując, członkowie komisji zauważyli, że o ile dorobek dydaktyczny habilitantki jest zadowalający to słabym aspektem wniosku jest nikle zaangażowanie habilitantki we współpracę międzynarodową. Członkowie Komisji uznali jednak dorobek habilitantki w zakresie dydaktyki, prac organizacyjnych, popularyzacji nauki i współpracy międzynarodowej za spełniający wymagania stawiane w procesie habilitacyjnym.

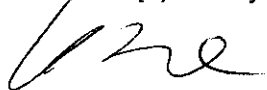
5. Wniosek końcowy

Komisja Habilitacyjna nie uzgodniła jednomyślnego stanowiska. Czworo z członków komisji uznało, że, mimo przedstawionych powyżej słabszych aspektów, zarówno osiągnięcie naukowe jak i cały dorobek dr Urszuli Walczak spełniają w dostatecznym stopniu ustawowe warunki wymagane do uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Odmienne zdanie przedstawił jeden z recenzentów, **dr hab. Tofilski**, oraz dwóch innych członków komisji (**prof. Tomaszewska** i **prof. Koteja**), którzy stwierdzili, że choć żaden ze słabszych aspektów dorobku habilitanta nie byłby sam z siebie dyskwalifikujący, to łączne wystąpienie tak licznych słabości wniosku – nieodpowiedzialne zalecenie przedstawione w konkluzji jednej z publikacji składających się na osiągnięcie habilitacyjne, nikła rozpoznawalność wszystkich publikacji na arenie międzynarodowej, brak doświadczenia zagranicznego i znikomy zakres współpracy międzynarodowej, brak sukcesów w zdobywaniu grantów na projekty badawcze w otwartych konkursach o zakresie krajowym, brak doświadczenia w kierowaniu własnymi projektami badawczymi finansowanymi ze źródeł lokalnych – skłoniło ich do odmowy poparcia wniosku.

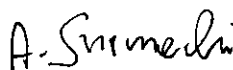
W głosowaniu jawnym, głosami 4 razy „tak”, 2 razy „nie” i 1 raz „wstrzymujący się”, Komisja zdecydowała o poparciu wniosku. Komisja składa wniosek do Rady Wydziału Biologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu o nadanie dr. Urszuli Walczak stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk biologicznych, w dyscyplinie biologia.

Przewodniczący Komisji

prof. dr hab. Paweł Koteja

Sekretarz Komisji

dr hab. Adrian Surmacki

9.01.2019